

ਲੂਣ ਅਤੇ ਚਾਨਣ

(5:13-16)

ਜਾਰੀ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਯਿਸੂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਚੇਲਿਆਂ ਨੂੰ ‘ਲੂਣ’ ਅਤੇ ‘ਚਾਨਣ’ ਬਣਨ ਦਾ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ। ਉਹ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਅਜਿਹੀ ਹੋਵੇ ਜਿਸ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਦੇ ਸੰਸਾਰ ਤੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਅਸਰ ਪਵੇ। ਉਸ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਰਾਜ ਦੀ ਖੁਸ਼ਖ਼ਬਰੀ ਨੂੰ ਇਸ ਦੇ ਰਾਜੇ ਦੀ ਨਕਲ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਫੈਲਾਉਣ ਦੀ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ।

ਧਰਤੀ ਦੇ ਲੂਣ (5:13)

¹³ ‘ਤੁਸੀਂ ਧਰਤੀ ਦੇ ਲੂਣ ਹੋ ਪਰ ਜੇ ਲੂਣ ਬੇਸੁਆਦ ਹੋ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਕਿਸ ਬਿਧ ਸਲੂਣਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ? ਉਹ ਫੇਰ ਕਿਸੇ ਕੰਮ ਦਾ ਨਹੀਂ ਪਰ ਇਹ ਕਿ ਬਾਹਰ ਸੁੱਟਿਆ ਅਤੇ ਮਨੁੱਖਾਂ ਦੇ ਪੈਰਾਂ ਹੇਠ ਮਿੱਧਿਆ ਜਾਵੇ।’

ਆਇਤ 13. ਯਿਸੂ ਨੇ ਆਖਿਆ, ‘ਤੁਸੀਂ ਧਰਤੀ ਦੇ ਲੂਣ ਹੋ’ ਪੁਰਾਣੇ ਜ਼ਮਾਨੇ ਵਿਚ ਲੂਣ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਖਾਣੇ ਨੂੰ ਸੁਆਦੀ ਬਣਾਉਣ ਨਾਲੋਂ ਕਿਤੇ ਵਧ ਕੇ ਕਰਦੇ ਸਨ (ਅੱਯੂਬ 6:6; ਕੁਲੁੱਸੀਆਂ 4:6)। ਯਿਸੂ ਦੇ ਸੁਣਨ ਵਾਲਿਆਂ ਕੋਲ ਫ੍ਰਿਜ਼ ਜਾਂ ਖ਼ਰਾਬ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਭੋਜਨਾਂ ਨੂੰ ਰੱਖਣ ਦੇ ਹੋਰ ਆਧੁਨਿਕ ਢੰਗ ਨਹੀਂ ਸਨ, ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਲੂਣ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਖ਼ਰਾਬ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ। ਉਦਾਹਰਣ ਲਈ ਗਲੀਲ ਦੀ ਝੀਲ ਵਿੱਚੋਂ ਮੱਛੀਆਂ ਫੜਨ ਦੇ ਬਾਅਦ ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਉਹ ਨੂੰ ਲੂਣ ਲਾ ਕੇ ਵੇਚਣ ਲਈ ਹੋਰ ਥਾਂਵਾਂ ਤੇ ਭੇਜਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਲੂਣ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਡਾਕਟਰੀ ਮਕਸਦਾਂ ਲਈ ਵੀ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ। ਐਲਡਰ ਪਲਾਇਨੀ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਸੀ ਕਿ ਲੂਣ ਦਵਾਈ ਵਿਚ ਸ਼ੁੱਧ ਕਰਨ ਲਈ ਲਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਸੱਪ ਦੇ ਕੱਟੇ ਅਤੇ ਭੁੰਡੀ ਦੇ ਡੰਗ ਦੇ ਇਲਾਜ ਲਈ ਵੀ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ। ਇਹ ਅੱਖ ਦੇ ਇਲਾਜ ਵਿਚ ਕੰਮ ਆਉਂਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਸੱਟ ਨੂੰ ਕੱਢਣ ਲਈ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ। ਲੂਣ ਦੰਦਾਂ ਨੂੰ ਖ਼ਰਾਬ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਚਾਉਣ ਅਤੇ ਪੇਟ ਵਿੱਚੋਂ ਕੀੜੇ ਕੱਢਣ ਲਈ ਕੰਮ ਆਉਂਦਾ ਸੀ।¹

ਯੂਨਾਨੀ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਮੰਨਣਾ ਸੀ ਕਿ ਲੂਣ ਵਿਚ ਕੋਈ ਰੱਬੀ ਗੁਣ ਹੈ। ਰੋਮੀ ਲੋਕ ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਆਪਣੇ ਸਿਪਾਹੀਆਂ ਦੀ ਤਨਖ਼ਾਹ ਇਸੇ ਨਾਲ ਦਿੰਦੇ ਸਨ। ਅਸਲ ਵਿਚ ਇਸ ਤੋਂ ਇਹ ਗੱਲ ਮਸ਼ਹੂਰ ਹੋ ਗਈ ਕਿ ‘ਉਸ ਨੇ ਲੂਣ ਦੀ ਕੀਮਤ ਚੁਕਾਈ ਹੈ।’ ਲੂਣ ਨੂੰ ‘ਮਨੁੱਖੀ ਜੀਵਨ ਦੀਆਂ ਬੁਨਿਆਦੀ ਲੋੜਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇਕ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ।’² ਲੂਣ ਦੇ ਫ਼ਾਇਦਿਆਂ ਦੀ ਤਾਰੀਫ਼ ਕਰਨ ਦੇ ਬਾਅਦ ਪਲਾਇਨੀ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ, ‘ਇਸ ਵਿਚ ਇਹ ਕਹਾਵਤ ਖ਼ਾਸ ਤੌਰ ਤੇ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਪੂਰੇ ਬਦਨ ਲਈ ਲੂਣ ਅਤੇ ਸੂਰਜ ਨਾਲੋਂ ਵੱਧ ਫ਼ਾਇਦੇਮੰਦ ਹੋਰ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਹੈ।’³ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਲੂਣ ਸਾਡੀ ਸਿਹਤ ਲਈ ਨੁਕਸਾਨਦਾਇਕ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਪਰ ਇਸ ਦੀ ਇਕ ਖਾਸ ਮਿਕਦਾਰ ਸਾਡੇ ਤਰਲਾਂ ਲਈ ਸੰਤੁਲਨ ਬਣਾਈ ਰੱਖਣ ਲਈ ਫ਼ਾਇਦੇਮੰਦ ਹੈ।

ਯਿਸੂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਚੇਲਿਆਂ ਨੂੰ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਸ਼ਕਤੀਸ਼ਾਲੀ ਪ੍ਰਭਾਵ ਬਣਨ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਣਾ ਦੇਣ ਲਈ ਇਸ ਦੇ ਸੁਆਦ, ਚੀਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲਣ ਅਤੇ ਚੰਗਿਆਈ ਦੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਨਾਲ ਲੂਣ ਦੇ ਰੂਪਕ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ। ਲਿਓਨ ਮੋਰਿਸ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ:

ਜ਼ਾਹਿਰ ਹੈ ਕਿ ਯਿਸੂ ਲੂਣ ਦੇ ਕੰਮ ਨੂੰ ਸੜਨ ਦੇ ਦੁਸ਼ਮਣ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ, ਚੀਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲਣ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਅਤੇ ਖਾਣੇ ਨੂੰ ਸੁਆਦੀ ਬਣਾਉਣ ਦੇ ਕੰਮ ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਜੋ ਚੰਗਾ ਹੈ, ਉਸ ਦੇ ਚੇਲੇ ਉਸ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਜੋ ਖ਼ਰਾਬ ਹੈ ਉਹ ਉਸ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਭਲਿਆਈ ਲਈ ਸਮਾਜ ਦੇ ਅੰਦਰ ਵੜ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਕ ਨੈਤਿਕ ਐਂਟੀਸੈਪਟਿਕ ਭਾਵ ਰੋਗਾਣੂ ਨਾਸ਼ਕ ਦਵਾ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਅਤੇ ਉਹ ਭੋਜਨ ਵਿਚ ਲੂਣ ਵਾਂਗ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿਚ ਸੁਆਦ ਲਿਆ ਦਿੰਦੇ ਹਨ।¹⁴

ਲੂਣ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਪੁਰਾਣੇ ਜ਼ਮਾਨੇ ਵਿਚ ਖ਼ਾਦ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਵੀ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ (ਲੂਕਾ 14: 34, 35)। ਖੇਤ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਲੂਣ ਪਾਉਣਾ ਇਸ ਨੂੰ ਬਰਬਾਦ ਕਰ ਦਿੰਦਾ (ਵਿਵਸਥਾਸਾਰ 29:23; ਨਿਆਈਆਂ 9:45), ਪਰ ਥੋੜ੍ਹਾ ਥੋੜ੍ਹਾ ਲੂਣ ਚੰਗੀ ਫ਼ਸਲ ਵਿਚ ਸਹਿਯੋਗ ਕਰਕੇ ਬੀ ਨੂੰ ਵਧਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਯਿਸੂ ਦੇ ਚੇਲਿਆਂ ਦਾ ਸ਼ੁੱਧ ਪ੍ਰਭਾਵ ਰਾਜ ਦੀ ਖੁਸ਼ਬਖ਼ਰੀ (ਬੀ) ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਪ੍ਰਭਾਵੀ ਹੋਣ ਵਿਚ ਮਦਦ ਕਰਕੇ ਖ਼ਾਦ ਜਾਂ ਰੂੜੀ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਯਿਸੂ ਨੇ ਅੱਗੇ ਆਖਿਆ, ‘ਪਰ ਜੇ ਲੂਣ ਬੇਸੁਆਦ ਹੋ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਕਿਸ ਬਿਧ ਸਲੂਣਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ?’ ਲੂਣ ਦਾ ਰਸਾਇਣਕ ਨਾਂਅ ਸੋਡੀਅਮ ਕਲੋਰਾਈਡ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਸ ਕਰਕੇ ਇਸ ਵਿੱਚੋਂ ਖਾਰੇਪਣ ਨੂੰ ਕੱਢਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਪਰ ਯਿਸੂ ਦੇ ਜ਼ਮਾਨੇ ਵਿਚ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਲੂਣ ਸਮੁੰਦਰ ਦੇ ਖਾਰੇ ਪਾਣੀ ਵਿੱਚੋਂ ਭਾਫ਼ ਉਡਾ ਕੇ ਹੀ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਖਾਰੇ ਸਮੁੰਦਰ ਦੇ ਲੂਣ ਵਿਚ, ਲੂਣ ਦੇ ਇਲਾਵਾ ਕਈ ਹੋਰ ਰਸਾਇਣ ਅਤੇ ਖਣਿਜ ਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਲੂਣ ਕੱਢਣ ਵਾਲੇ ਲੋਕ ਸਮੁੰਦਰ ਦੇ ਪਾਣੀ ਵਿੱਚੋਂ ਜਿੰਨਾ ਚੰਗਾ ਚੰਗਾ ਲੂਣ ਕੱਢ ਸਕਦੇ ਉਸ ਨੂੰ ਕੱਢ ਲੈਂਦੇ ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਵਰਤਣ ਲਈ ਉਸ ਨੂੰ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਸਨ। ਬਾਰਿਸ਼ ਹੋ ਜਾਣ ਤੇ ਉਹ ਲੂਣ ਵਹਿ ਜਾਂਦਾ ਅਤੇ ਸਿਰਫ਼ ਬੇਕਾਰ ਸਮੱਗਰੀ ਦਾ ਢੇਲਾ ਜਿਹਾ ਰਹਿ ਜਾਂਦਾ। ਇਹ ਸਿਵਾਇ ਇਸ ਦੇ ਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਸੁੱਟਿਆ ਅਤੇ ਮਨੁੱਖਾਂ ਦੇ ਪੈਰਾਂ ਹੇਠ ਮਿੱਠਿਆ ਜਾਵੇ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ ਸੀ। ਇਸੇ ਪ੍ਰਤੀਕ ਦੇ ਰਾਹੀਂ ਜਦ ਇਕ ਮਸੀਹੀ ਆਦਮੀ ਬਚਾਉਣ ਵਾਲੇ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨੂੰ ਗੁਆ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਮਸੀਹ ਦੇ ਕੰਮ ਲਈ ਬੇਕਾਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਜਗਤ ਦੇ ਚਾਨਣ (5:14-16)

¹⁴ ‘ਤੁਸੀਂ ਜਗਤ ਦੇ ਚਾਨਣ ਹੋ। ਜਿਹੜਾ ਨਗਰ ਪਹਾੜ ਉੱਤੇ ਵੱਸਦਾ ਹੈ ਉਹ ਗੁੱਝਾ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਸਕਦਾ। ¹⁵ ਅਤੇ ਦੀਵਾ ਬਾਲ ਕੇ ਟੋਪੇ ਦੇ ਹੇਠ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਦੀਵਤ ਉੱਤੇ ਰੱਖਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਉਹ ਸੱਭਨਾਂ ਨੂੰ ਜਿਹੜੇ ਘਰ ਵਿਚ ਹਨ ਚਾਨਣ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ¹⁶ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤੁਹਾਡਾ ਚਾਨਣ ਮਨੁੱਖਾਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਚਮਕੇ ਤਾਂ ਜੋ ਉਹ ਤੁਹਾਡੇ ਸੁਭ ਕਰਮ ਵੇਖ ਕੇ ਤੁਹਾਡੇ ਪਿਤਾ ਦੀ ਜਿਹੜਾ ਸੁਰਗ ਵਿਚ ਹੈ ਵਡਿਆਈ ਕਰਨ।’

ਆਇਤ 14. ਯਿਸੂ ਨੇ ਅੱਗੇ ਕਿਹਾ, ‘ਤੁਸੀਂ ਜਗਤ ਦੇ ਚਾਨਣ ਹੋ।’ ਲਿਖਤ ਵਿਚ ‘ਚਾਨਣ’ ਨੂੰ ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਸਚਿਆਈ, ਪਵਿੱਤਰਤਾ ਅਤੇ ਧਾਰਮਿਕਤਾ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਕ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ ‘ਹਨੇਰਾ’ ਅਗਿਆਨਤਾ ਅਤੇ ਬੁਰਿਆਈ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਕ ਹੈ (ਜ਼ਬੂਰ 119: 105; ਯੂਹੰਨਾ

1:4-9; 3:19-21; 2 ਪਤਰਸ 1:19; 1 ਯੂਹੰਨਾ 1:5-7)। ਪੁਰਾਣੇ ਨੇਮ ਦੇ ਯੁਗ ਵਿਚ ਖੁਦਾ ਨੇ ਇਸਰਾਏਲੀਆਂ ਨੂੰ ਪਰਾਈਆਂ ਕੌਮਾਂ ਦੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਚਾਨਣ ਬਣਨ ਲਈ ਆਖਿਆ ਸੀ (ਯਸਾਯਾਹ 42:6; 49:6), ਪਰ ਉਹ ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਇਸ ਮਕਸਦ ਵਿਚ ਨਾਕਾਮ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ। ਸੇਵਕ ਦੀ ਉਹ ਭੂਮਿਕਾ ਜਿਹੜੀ ਯਿਸੂ ਨੇ ਚੁਣੀ ਸੀ ਹੁਣ ਉਸ ਦੇ ਪੈਰੋਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਉਹ ‘‘ਜਗਤ ਦਾ ਚਾਨਣ’’ ਸੀ (ਯੂਹੰਨਾ 8:12; 9:5), ਅਤੇ ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਪੈਰੋਕਾਰ ਵੀ ‘‘ਜਗਤ ਦੇ ਚਾਨਣ’’ ਹਨ (ਵੇਖੋ ਫ਼ਿਲਿੱਪੀਆਂ 2:15)। ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ ਉਸ ਦੇ ਸੇਵਕਾਂ ਲਈ ਉਸ ਚਾਨਣ ਨੂੰ ਚਮਕਾਉਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਸ ਤੋਂ ਪਾਇਆ ਹੈ (ਅਫ਼ਸੀਆਂ 5:6-14)। ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਉਸ ਰੂਹਾਨੀ ਹਨੇਰੇ ਵਿੱਚੋਂ ਕੱਢਣ ਲਈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਉਹ ਫਸਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਅਗਵਾਈ ਲਈ ਸਚਿਆਈ ਦੇ ਚਾਨਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ।

ਯਿਸੂ ਨੇ ਚਾਨਣ ਦੇ ਆਪਣੇ ਰੂਪਕ ਨੂੰ ਇਹ ਕਹਿੰਦਿਆਂ ਸਮਝਾਇਆ, ‘‘ਜਿਹੜਾ ਨਗਰ ਪਹਾੜ ਉੱਤੇ ਵੱਸਦਾ ਹੈ ਉਹ ਗੁੱਝਾ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਸਕਦਾ।’’ ਮੁਮਕਿਨ ਹੋਣ ਤੇ ਨਗਰ ਕਈ ਕਾਰਣਾਂ ਕਰਕੇ ਪਹਾੜ ਤੇ ਬਣਾਏ ਜਾਂਦੇ ਸਨ। ਅਜਿਹੀ ਸਥਿਤੀ ਦੀ ਆਪਣੀ ਵਿਹਾਰਕਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਦੇ ਮੈਦਾਨੀ ਇਲਾਕਿਆਂ ਨੂੰ ਜਾਨਵਰਾਂ ਦੇ ਪਾਲਣ ਅਤੇ ਫ਼ਸਲ ਉਗਾਉਣ ਲਈ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਰੱਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਇਸ ਸਥਿਤੀ ਦਾ ਸਬੰਧ ਮੌਸਮ ਨਾਲ ਵੀ ਸੀ। ਗਰਮੀਆਂ ਵਿਚ ਹੁਮਸ ਭਰੀਆਂ ਰਾਤਾਂ ਵਿਚ ਉੱਚੀਆਂ ਥਾਂਵਾਂ ਤੇ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸੁੱਕੇ ਖੇਤਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਸਮੁੰਦਰੀ ਹਵਾ ਦੇ ਚੱਲਣ ਨਾਲ ਠੰਡਕ ਮਿਲਦੀ ਸੀ। ਪਹਾੜੀ ਦਾ ਫ਼ੌਜੀ ਪੱਖੋਂ ਵੀ ਫ਼ਾਇਦਾ ਸੀ। ਉਚਿਆਈ ਤੋਂ ਦੁਸ਼ਮਣ ਦੇ ਹਮਲਿਆਂ ਤੋਂ ਰੱਖਿਆ ਲਈ ਕੁਦਰਤੀ ਤੌਰ ਤੇ ਚੌਕਸੀ ਮਿਲ ਜਾਂਦੀ ਸੀ। ਇਸ ਦੇ ਇਲਾਵਾ ਪਹਾੜੀਆਂ ਉੱਤੇ ਵੱਸੇ ਸ਼ਹਿਰ ਥੱਕੇ ਹੋਏ ਮੁਸਾਫ਼ਿਰਾਂ ਲਈ ਰਾਤ ਵਿਚ ਰੌਸ਼ਨੀ ਦਾ ਲਾਈਟਹਾਊਸ ਬਣ ਜਾਂਦੇ ਸਨ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਕਈ ਕਈ ਮੀਲਾਂ ਤੋਂ ਨਜ਼ਰ ਆ ਜਾਂਦੇ ਸਨ।

ਜਦ ਯਿਸੂ ਨੇ ਇਹ ਗੱਲ ਆਖੀ ਤਾਂ ਉਹ ਉਸ ਸਮੇਂ ਉਸ ਦੇ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ, ਪਹਾੜੀ ਜਾਂ ਪਹਾੜ ਉੱਤੇ ਕਾਫ਼ੀ ਭੀੜ ਸੀ (5:1)। ਚੇਲਿਆਂ ਦੀ ਇਹ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ‘‘ਪਹਾੜ ਉੱਤੇ ਵੱਸੇ ਨਗਰ’’ ਵਾਂਗੂ ਹੋਣੀ ਸੀ। ਅੱਜ ਵੀ ਗਲੀਲ ਦੀ ਝੀਲ ਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਲੋਕ ਪਹਾੜੀਆਂ ਤੇ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਵੱਸੇ ਕਿੰਨੇ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਦੇ ਰਾਤ ਨੂੰ ਝੀਲ ਦੇ ਕੰਢੇ ਤੇ ਆਪਣੀ ਰੌਸ਼ਨੀ ਦੇਣ ਤੋਂ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋਣਗੇ।

ਆਇਤ 15. ਯਿਸੂ ਨੇ ਨਗਰ ਦੇ ਪੂਰੇ ਚਾਨਣ ਦੀ ਆਪਣੀ ਵੱਡੀ ਉਦਾਹਰਣ ਦੇ ਬਾਅਦ ਇਕ ਨਿਵੇਕਲੇ ਘਰ ਤੇ ਚਾਨਣ ਦੀ ਗੱਲ ਕੀਤੀ। ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਜਿਹਾ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਕੋਈ ਦੀਵਾ ਬਾਲ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਟੋਪੇ ਦੇ ਹੇਠ ਰੱਖ ਦੇਵੇ (ਵੇਖੋ ਲੂਕਾ 8:16; 11:33; ਮਰਕੁਸ 4:21)। ਪਹਿਲੀ ਸਦੀ ਦੇ ਲੋਕ ਆਪਣੇ ਘਰਾਂ ਵਿਚ ਰੌਸ਼ਨੀ ਲਈ ਤੇਲ ਦੇ ਛੋਟੇ ਛੋਟੇ ਦੀਵਿਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਦੀਵੇ ਦੇ ਉੱਤੇ ਟੋਪੇ ਨੂੰ ਰੱਖਣ ਨਾਲ ਇਸ ਦਾ ਮਕਸਦ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਣਾ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਬੱਤੀ ਬੁਝ ਜਾਣੀ ਸੀ, ਜੋ ਉਸ ਦੇ ਖਤਮ ਹੋਣ ਦਾ ਸੰਕੇਤ ਹੋਣਾ ਸੀ (ਅੱਯੂਬ 18:5, 6; 21:17; ਕਹਾਉਤਾਂ 13:9; 20:20; 24:20; 31:10, 18)। ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ ਆਦਮੀ ਦੀਵੇ ਨੂੰ ਟੋਪੇ ਉੱਤੇ ਹੀ ਰੱਖਦਾ ਹੈ, ਜਿਹੜਾ ਕੰਧ ਵਿੱਚੋਂ ਬਾਹਰ ਨਿੱਕਲਿਆ ਹੋਇਆ ਇਕ ਪੱਥਰ ਜਾਂ ਸ਼ਤੀਰ ਉੱਤੇ ਲੱਗੀ ਲੱਕੜ ਦੀ ਸ਼ੈਲਫ਼ ਜਾਂ ਅੰਗੀਠੀ ਆਖਦੇ ਹਾਂ। ਇਸ ਨਾਲ ਦੀਵਾ ਸਭਨਾਂ ਨੂੰ ਜਿਹੜੇ ਘਰ ਵਿਚ ਹਨ ਚਾਨਣ ਦਿੰਦਾ [ਸੀ]। ਇਹ ਦੀਵਾ ਛੋਟਾ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੋਵੇਗਾ ਜਿਸ ਨਾਲ ਥੋੜ੍ਹੀ ਜਿਹੀ ਰੌਸ਼ਨੀ ਮਿਲਦੀ ਸੀ, ਪਰ ਇਸ ਨੂੰ ਅੰਗੀਠੀ ਤੇ ਰੱਖਣ ਨਾਲ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਰੌਸ਼ਨੀ ਮਿਲ ਸਕਦੀ ਸੀ। ਯਹੂਦੀ ਘਰਾਂ ਵਿਚ ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਇਕ ਕਮਰੇ ਵਾਲੇ ਛੋਟੇ ਛੋਟੇ ਢਾਂਚੇ ਹੁੰਦੇ ਸਨ, ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਚਿਆਈ ਉੱਤੇ ਰੱਖੇ ਦੀਵੇ ਨਾਲ ਘਰ ਦੇ ਹਰ ਥੰਦੇ ਨੂੰ ਰੌਸ਼ਨੀ ਮਿਲ ਸਕਦੀ ਸੀ।

ਆਇਤ 16. ਇਹ ਨਿਯਮ ਦੱਸਣ (5:14ਓ) ਅਤੇ ਉਸ ਨਿਯਮ ਦੀਆਂ ਦੋ ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਦੇਣ

ਦੇ ਬਾਅਦ (5:14ਅ, 15), ਯਿਸੂ ਨੇ ਇਸ ਸਚਿਆਈ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਚੇਲਿਆਂ ਉੱਤੇ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ। ਉਸ ਨੇ ਆਖਿਆ, ‘ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤੁਹਾਡਾ ਚਾਨਣ ਮਨੁੱਖਾਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਚਮਕੇ ਤਾਂ ਜੋ ਉਹ ਤੁਹਾਡੇ ਸੁਭ ਕਰਮ ਵੇਖ ਕੇ ਤੁਹਾਡੇ ਪਿਤਾ ਦੀ ਜਿਹੜਾ ਸੁਰਗ ਵਿਚ ਹੈ ਵਡਿਆਈ ਕਰਨ।’ ਮਸੀਹ ਦੇ ਪੈਰੋਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਧਿਆਨ ਆਪਣੇ ਵੱਲ ਖਿੱਚਣਾ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਦੇ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਦਿਲਕਸ਼ ਬਣਾਉਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ‘ਸੁੱਭ’ ਲਈ ਯੂਨਾਨੀ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਉਸ ਦੇ ਵੇਰਵੇ ਲਈ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜੋ ‘ਸੁੰਦਰ,’ ‘ਉਪਯੋਗੀ’ ਅਤੇ ‘ਸਲਾਹੁਣ ਯੋਗ’ ਹੋਵੇ। ‘ਵਡਿਆਈ’ ਲਈ ਸ਼ਬਦ ਤੋਂ ਭਾਵ ‘ਗੁਣਗਾਣ,’ ‘ਤਾਰੀਫ਼’ ਜਾਂ ‘ਮਹਿਮਾ’ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਇਹ ਉਹੀ ਸ਼ਬਦ ਹੈ ਜਿਸ ਤੋਂ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦਾ ਸ਼ਬਦ *doxology* (ਉਸਤਤ) ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਮਸੀਹੀ ਆਦਮੀ ਲਈ ਸੁੱਭ ਕਰਮ ਦੂਜਿਆਂ ਦਾ ਧਿਆਨ ਖੁਦਾ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਵੱਲ ਦੁਆਉਣ ਲਈ ਹਨ, ਜੋ ਕੁਲ ਮਿਲਾ ਕੇ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਤਾਰੀਫ਼ ਹੈ (ਵੇਖੋ ਅਫ਼ਸੀਆਂ 2: 10; 1 ਪਤਰਸ 2: 12)। ਜੇ. ਡਬਲਯੂ. ਮੈਕਗਰਵੇ ਨੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਸ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕੀਤੀ ਹੈ, ‘ਜਿਵੇਂ ਚਾਨਣ ਸੰਸਾਰ ਵਿੱਚੋਂ ਹਨੇਰੇ ਨੂੰ ਖਿੰਡਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਵੇਖਣ ਦੇ ਕਾਬਲ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਚੱਲਣਾ ਅਤੇ ਮਿਹਨਤ ਕਰਨੀ ਹੈ, ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਚੇਲੇ ਆਪਣੇ ਸੁੱਭ ਕਰਮਾਂ, ਆਪਣੀ ਸਿੱਖਿਆ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਨਮੂਨੇ ਦੇ ਰਾਹੀਂ ਅਗਿਆਨਤਾ ਅਤੇ ਮੁਤੱਅਸਬ ਨੂੰ ਖਿੰਡਾ ਕੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਹਮੇਸ਼ਾ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਰਾਹ ਨੂੰ ਵੇਖਣ ਦੇ ਕਾਬਲ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹਨ।’⁷

~~~ ਸਬਕ ~~~

ਲੂਣ (5:13)

ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਮਸੀਹੀ ਲੋਕਾਂ ਉੱਤੇ ਇਲਜ਼ਾਮ ਲਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ‘ਦੂਜੀ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਐਨੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੁੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਧਰਤੀ ਦੇ ਕਿਸੇ ਕੰਮ ਦੇ ਨਹੀਂ।’ ਇਹ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਡੇ ਸਿਰ ਬੱਦਲਾਂ ਵਿਚ ਐਨੀ ਉਚਿਆਈ ਤੇ ਹੋਣ ਕਿ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਪੈਰਾਂ ਦੇ ਹੇਠਾਂ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ ਨੂੰ ਵੇਖ ਨਾ ਸਕੀਏ? ਭਲਾ ਅਸੀਂ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਹਾਂ ਜਾਂ ਅਸੀਂ ਸੁਰਗ ਦੇ ਰਾਜ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਹਾਂ? ਇਹ ਜਾਂ ਤਾਂ/ਜਾਂ ਵਾਲੀ ਹਾਲਤ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਸਲੀਬ ਤੇ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਆਪਣੀ ਦੁਆ ਵਿਚ ਯਿਸੂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਚੇਲੇ ‘ਜਗਤ ਵਿਚ ਸਨ ਪਰ ਜਗਤ ਦੇ ਨਹੀਂ’ (ਯੂਹੰਨਾ 17: 11, 16)। ਜਦ ਇਕ ਮਸੀਹੀ ਆਦਮੀ ਮਸੀਹ ਦੀ ਸੇਵਾ ਦੇ ਮਕਸਦ ਨਾਲ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਇਹ ਚੰਗੀ ਗੱਲ ਹੈ। ਜਦ ਸੰਸਾਰ ਮਸੀਹੀ ਆਦਮੀ ਵਿਚ ਹੋਵੇ, ਤਾਂ ਇਹ ਚੰਗੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ (ਯਾਕੂਬ 4: 4; 1 ਯੂਹੰਨਾ 2: 15-17)। ਯਿਸੂ ਨੇ ਇਹ ਦੁਆ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਚੇਲਿਆਂ ਨੂੰ ਜਗਤ ਵਿੱਚੋਂ ਕੱਢ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ, ਬਲਕਿ ਇਹ ਦੁਆ ਕੀਤੀ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜਗਤ ਵਿਚ ਖੁਦਾ ਦੇ ਮਕਸਦ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਦਿਆਂ ਸ਼ੈਤਾਨ ਤੋਂ ਹਿਫ਼ਾਜ਼ਤ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ (ਯੂਹੰਨਾ 17: 15, 18)। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਸ ਸਿੱਖਿਆ ਵਿਚ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਉਹ ਮਕਸਦ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਸੁੱਭ ਕਰਮਾਂ ਨਾਲ ਸੁਆਦੀ ਬਣਾਉਣਾ ਹੈ।

ਮਸੀਹੀ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਤੇ ਸਾਨੂੰ ਆਪਣੇ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਦੇ ਸਭ ਲੋਕਾਂ ਕੋਲ ਮਸੀਹ ਦਾ ਸੁਆਦ ਦੇਣ ਲਈ ਲੂਣ ਪਾਉਣ ਵਾਲੇ ਲੋਕ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਸਾਨੂੰ ਬਿਨਾਂ ਰੂਹਾਨੀ ਊਰਜਾ ਦੇ ਠੰਡੇ, ਬੇਸੁਆਦੇ ਅਤੇ ਬੇਜਾਨ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਸਾਨੂੰ ਨਾਲ ਮਿਲ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਡਟੇ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਸਾਨੂੰ ਸਿਰਫ਼ ਵੱਖਰੇ ਹੀ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਵੱਖਰਾ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਵੀ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਯਿਸੂ ਸਾਨੂੰ ਲੂਣ ਬਣਨ ਲਈ ਆਖਦਾ ਹੈ ਨਾ ਕਿ ਚੀਨੀ ਬਣਨ ਲਈ। ਲੂਣ ਸਾਨੂੰ ਚਿੜਾ ਸਕਦਾ

ਹੈ ਪਰ ਇਹ ਸੰਭਾਵ ਵੀ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਸਾਡਾ ‘ਸਲੂਣਾਪਨ’ ਜਾਂਦਾ ਰਹੇ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਮਸੀਹ ਦੇ ਕੰਮ ਲਈ ਕਿਸੇ ਕੰਮ ਦੇ ਨਹੀਂ ਹੋਵਾਂਗੇ।

ਚਾਨਣ (5:14-16)

ਖੁਦਾ ਦੇ ‘ਅਕਾਸ਼ ਅਤੇ ਧਰਤੀ’ ਬਣਾਉਣ ਦੇ ਬਾਅਦ ‘ਧਰਤੀ ਬੇਡੌਲ ਅਤੇ ਸੁੰਨੀ ਪਈ ਸੀ,’ ਤਾਂ ਖੁਦਾ ਨੇ ਚਾਨਣ ਨੂੰ ਬਣਾਇਆ, ਜੋ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜ਼ਿੰਦਾ ਪ੍ਰਾਣੀਆਂ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ (ਉਤਪਤ 1: 1-3)। ਚਾਨਣ ਦਾ ਮੁਕਤੀ ਨਾਲ ਬੜਾ ਪੁਰਾਣਾ ਰਿਸ਼ਤਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਅਗਵਾਈ ਅਤੇ ਆਸ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀਕ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀਆਂ ਖਿੜਕੀਆਂ ਵਿੱਚ ਚਾਨਣ ਲਾਉਂਦੇ ਹਾਂ। ਲਾਈਟ ਹਾਊਸ ਅੱਜ ਵੀ ਜਗਾਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਤੁਫ਼ਾਨਾਂ ਅਤੇ ਖ਼ਤਰਨਾਕ ਅੜਚਨਾਂ ਤੋਂ ਬਚਣ ਲਈ ਚਿਤਾਵਨੀ ਦੇਣ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਮਸੀਹੀ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਦੂਜਿਆਂ ਨੂੰ ਸੱਚਿਆਈ ਦੇ ਚਾਨਣ ਵਿੱਚ ਲਿਜਾਣ ਲਈ ਜਗਤ ਵਿੱਚ ਚਾਨਣ ਬਣਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਜੇ ਸਾਡੀ ਰੌਸ਼ਨੀ ਜਾਂਦੀ ਰਹੇ, ਜਾਂ ਅਸੀਂ ਉਸ ਨੂੰ ਲੁਕਾ ਲਈਏ, ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਲੋਕ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਹਨੇਰੇ ਵਿੱਚ ਟੋਲਦੇ ਫਿਰਨਗੇ ਅਤੇ ਗੁਆਚ ਜਾਣਗੇ। ਯਿਸੂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮਸੀਹੀ ਲੋਕ ‘ਜਗਤ ਦੇ ਚਾਨਣ’ ਹਨ, ਪਰ ਮੰਡਲੀਆਂ ਵੀ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਹਰ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਜਿੱਥੇ ਉਹ ਹਨ, ਚਾਨਣ ਹਨ। ਮੱਤੀ 5: 14-16 ਵਿੱਚ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਕਹੀ ਗਈ ਗੱਲ ਮੰਡਲੀਆਂ ਉੱਤੇ ਵੀ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਜਗਤ ਦਾ ਚਾਨਣ (5:14-16)

ਸਾਡਾ ਸੰਸਾਰ ਰੂਹਾਨੀ ਹਨੇਰੇ ਵਿੱਚ ਡੁੱਬਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਪਰ ਚਾਨਣ ਹਨੇਰੇ ਨੂੰ ਖਿੰਡਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਕਦੇ ਕੋਈ ਚਾਨਣ ਨੂੰ ਹਨੇਰੇ ਨਾਲ ਖਤਮ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਿਆ। ਜਦ ਚਾਨਣ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਹਨੇਰਾ ਨੱਸ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਮਸੀਹੀ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਸਾਨੂੰ ਸੱਚ ਦੇ ਚਾਨਣ ਨੂੰ ਲੋਕਾਂ ਵਿੱਚ ਲਿਜਾਣ ਲਈ ਆਪਣੇ ਚਾਨਣ ਨੂੰ ਚਮਕਾਉਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਮਤਲਬ ਗਲੇ ਵਿੱਚ ਸਲੀਬ ਪਾਉਣ ਤੋਂ ਕਿਤੇ ਵਧ ਕੇ ਹੈ। ਇਹਦੇ ਲਈ ਸਾਡੀਆਂ ਜ਼ਿੰਦਗੀਆਂ ਅਜਿਹੀਆਂ ਹੋਣੀਆਂ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹਨ ਜਿਸ ਨਾਲ ਦੂਜੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸਾਡੇ ਅੰਦਰ ਮਸੀਹ ਨਜ਼ਰ ਆ ਸਕੇ (ਯੂਹੰਨਾ 13:35; 15:8; 2 ਕੁਰਿੰਥੀਆਂ 8:21; ਫ਼ਿਲਿੱਪੀਆਂ 2:14-16; ਤੀਤੁਸ 2:7, 8; 1 ਪਤਰਸ 2:12)। ਮੈਕਾਰਥਰ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ, ‘ਅਸੀਂ ਦੂਜਿਆਂ ਨੂੰ ਠੋਕਰ ਤੇ ਡਰ ਕਰਕੇ, ਉਦਾਸੀਨਤਾ ਅਤੇ ਪਿਆਰ ਨਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ, ਭਾਵੇਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਹੋਰ ਕਾਰਣ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਚਾਨਣ ਨੂੰ ਲੁਕਾ ਲਈਏ, ਪਰ ਅਸੀਂ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀ ਅਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨੂੰ ਹੀ ਵਿਖਾਉਂਦੇ ਹਾਂ।’⁸

ਟਿੱਪਣੀਆਂ

¹ਪਲਾਇਨੀ, ਨੈਚੁਰਲ ਹਿਸਟਰੀ 31.45. ²ਸੀਰਾਚ 39:26 (NRSV)। ³ਪਲਾਇਨੀ ਨੈਚੁਰਲ ਹਿਸਟਰੀ 31.45. ⁴ਲਿਓਨ ਮੌਰਿਸ, ਦ ਗੌਸਪਲ ਅਕਾਰਡਿੰਗ ਟੂ ਮੈਥਿਊ, ਪਿੱਲਰ ਕਮੈਂਟਰੀ (ਗ੍ਰੈਂਡ ਰੈਪਿਡਸ, ਮਿਸ਼ਿਗਨ: ਵਿਲੀਅਮ ਬੀ. ਈਰਡਮੈਂਸ ਪਬਲਿਸ਼ਿੰਗ ਕੰ., 1992), 104. ⁵ਰੋਬਰਟ ਐਚ. ਮਾਊਸ, ਮੈਥਿਊ, ਨਿਊ ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ ਬਿਬਲੀਕਲ ਕਮੈਂਟਰੀ (ਪੀਬੋਡੀ, ਮੈਸਾਚੂਏਟਸ: ਹੈਂਡ੍ਰਿਕਸਨ ਪਬਲੀਸ਼ਰਜ਼, 1991), 42. ⁶ਜੌਂਡਰਵਨ ਇਲੱਸਟ੍ਰੇਟਡ ਬਾਈਬਲ ਬੈਕਗਰਾਉਂਡਜ਼ ਕਮੈਂਟਰੀ, ਜਿਲਦ 1, ਮੈਥਿਊ, ਮਾਰਕ, ਲੂਕ, ਸੰਪਾ. ਕਲਿੰਟਨ ਈ. ਆਰਨੋਲਡ (ਗ੍ਰੈਂਡ ਰੈਪਿਡਸ, ਮਿਸ਼ਿਗਨ: ਜੌਂਡਰਵਨ, 2002), 36 ਵਿੱਚ ਮਾਈਕਲ ਜੇ ਵਿਲਕਿੰਸ, ‘ਮੈਥਿਊ।’ ਜੇ. ਡਬਲਯੂ. ਮੈਕਗਰਵੇ, ਦ ਨਿਊ ਟੈਸਟਾਮੈਂਟ ਕਮੈਂਟਰੀ, ਜਿਲਦ 1, ਮੈਥਿਊ ਐਂਡ ਮਾਰਕ (ਪੰਨਾ ਰਹਿਤ, 1875; ਰੀਪ੍ਰਿੰਟ, ਡਿਲਾਈਟ, ਆਰਕੈਂਸਾ: ਗੌਸਪਲ ਲਾਈਟ ਪਬਲਿਸ਼ਿੰਗ ਕੰ., ਮਿਤੀ ਰਹਿਤ), 51. ⁸ਮੈਕਾਰਥਰ, 246.